

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIM MAKTABLARIDA IQTIDORLI BOLALAR IJODIY FAOLIYATINI
RIVOJLANTIRISHNING HAMKORLIK MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH****Shamsiddinova Sadoqatxon G‘opporojon qizi**

Qo‘qon universiteti Ta‘lim muassasalari boshqaruvi yo‘nalishi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodiy faoliyatni rivojlantirish bo‘yicha hamkorlik mexanizmini takomillashtirish zarurati ko‘rib chiqiladi. Standartlashtirilgan test sinovlari va akademik yutuqlarga e‘tibor qaratilayotgan bir paytda, ko‘plab iqtidorli talabalar o‘zlarining ijodiy salohiyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarishda qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Mavjud ta‘lim manzarasini tahlil qilish orqali cheklangan resurslar, o‘qituvchilar malakasini oshirishdagi kamchiliklar va esdalik o‘rganishga ortiqcha e‘tibor qaratilishi kabi asosiy muammolar aniqlanadi. Biroq, maqsadli strategiyalarni, jumladan, erta aniqlash, tabaqalashtirilgan o‘qitish, boyitish dasturlari va o‘qituvchilarni tayyorlash tashabbuslarini amalga oshirish orqali transformativ o‘zgarishlar uchun imkoniyatlar paydo bo‘ladi. Moslashuvchan o‘quv rejalari, loyihaga asoslangan ta‘lim yondashuvlari va tashqi manbalar bilan hamkorlik ta‘lim tajribasini yanada boyitadi, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini va iqtidorli o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlikni rivojlantiradi. O‘qituvchilar, ma‘murlar, siyosatchilar va keng jamoatchilik o‘rtasidagi hamkorlik to‘siqlarni bartaraf etish va ijodkorlik va innovatsiya madaniyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Pirovardida, iqtidorli bolalarning ijodiy rivojlanishiga sarmoya kiritish nafaqat kelajak yetakchilari va mutafakkirlarini yetishtiribgina qolmay, balki xilma-xillik, zukkolik va umrboqiy bilim olishni qadrlaydigan jamiyatni ham tarbiyalaydi.

Kalit so‘zlar: ta‘lim, resurs, rivojlanish, o‘qituvchi, o‘quvchi, tanqidiy fikrlash, tajriba.

Kirish

Ta‘limning dinamik manzarasida iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodkorlikni rivojlantirish innovatsiyalar, muammolarni hal qilish qobiliyatlari va jamiyat taraqqiyoti uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu shaxslarning noyob salohiyatini e‘tirof etgan holda, ta‘lim muassasalari uchun nafaqat aniqlaydigan, balki ularning ijodiy harakatlarini samarali qo‘llab-quvvatlaydigan muhitlarni yaratish zarur. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablari doirasida iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodiy faoliyatni rivojlantirish bo‘yicha hamkorlik mexanizmini optimallashtirish muhim vazifa sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Ushbu maqolada iqtidorli bolalarning ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish uchun umumiy o‘rta ta‘lim maktablaridagi hamkorlik mexanizmini takomillashtirishning nozik jihatlari ko‘rib chiqiladi. Ta‘limning hozirgi manzarasini o‘rganish, asosiy muammolarni o‘rganish va innovatsion strategiyalarni taklif qilish orqali ushbu ma‘ruza iqtidorli talabalarning to‘liq salohiyatini yuzaga chiqarishda faol choralarning ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

O‘qituvchilar, ma‘murlar, siyosatchilar va keng jamoatchilik o‘rtasidagi hamkorlikdagi sa‘y-harakatlar orqali biz nafaqat akademik mukammallikni rivojlantiradigan, balki ijodkorlik va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlovchi ekotizim yaratishga intilamiz. Hamkorlik mexanizmini takomillashtirish orqali biz iqtidorli bolalar uchun yanada inklyuziv, boyitish va qoniqarli ta‘lim

tajribasiga yo‘l ochish, ularning rivojlanishi va jamiyatga mazmunli hissa qo‘shishini ta‘minlashni maqsad qilganmiz.

Asosiy qism

Ta‘lim sohasida "iqtidorli" atamasi ko‘pincha akademik jasoratdan badiiy qobiliyat va ixtirochi fikrlashgacha bo‘lgan qobiliyatlar spektrini o‘z ichiga oladi. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablari sharoitida iqtidorli o‘quvchilarning xilma-xil iste‘dod va imkoniyatlarini aniqlash va ularga e‘tibor qaratish zarur. Biroq, bunga erishish ta‘lim ekotizimida hamkorlik mexanizmini optimallashtirish uchun birgalikda harakat qilishni talab qiladi.

Hozirgi landshaftni tushunish:

Yaxshilash strategiyalarini o‘rganishdan oldin, mavjud landshaftni baholash juda muhimdir. Ko‘pgina umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida e‘tibor odatda standartlashtirilgan test va o‘quv yutuqlariga qaratiladi va ijodkorlik va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun kam joy qoldiradi. Ilmiy muvaffaqiyat shubhasiz muhim bo‘lsa-da, u iqtidorli bolalarning ijodiy ruhini bo‘g‘ish hisobiga kelib chiqmasligi kerak.

Bundan tashqari, sinfning an‘anaviy tuzilishi va o‘quv dasturi iqtidorli o‘quvchilarga o‘zlarining noyob iste‘dodlarini kashf qilish va namoyon qilish uchun har doim ham etarli imkoniyatlarni taqdim etmasligi mumkin. Cheklangan resurslar, ixtisoslashtirilgan dasturlarning etishmasligi va o‘qituvchilarni tayyorlashdagi kamchiliklar iqtidorli o‘quvchilarning ehtiyojlarini qondirishda o‘qituvchilar duch keladigan muammolarni yanada kuchaytiradi.

Asosiy qiyinchiliklar:

Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodiy faollikni samarali rivojlantirishga bir qancha muammolar to‘sqinlik qilmoqda:

1. Tan olish va aniqlash: Iqtidorli talabalarni aniqlash va ularning iste‘dodlarining kengligini tushunish qiyin bo‘lishi mumkin. To‘g‘ri aniqlash mexanizmlari bo‘lmasa, ko‘plab iqtidorli bolalar e‘tibordan chetda qolishi yoki etarli darajada foydalanilmasligi mumkin.

2. Ixtisoslashtirilgan yordamning etishmasligi: Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida ko‘pincha iqtidorli o‘quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan resurslar va maxsus dasturlar etishmaydi. Qo‘llab-quvvatlovchi tuzilmalarning etishmasligi iqtidorli shaxslarning har tomonlama rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin.

3. Cheklangan o‘qituvchilar malakasi: O‘qituvchilar iqtidorli talabalarni samarali jalb qilish va ularga qarshi kurashish uchun zarur bo‘lgan tayyorgarlik va tajribaga ega bo‘lmasligi mumkin. Tegishli kasbiy rivojlanish imkoniyatlari bo‘lmasa, o‘qituvchilar ijodiy izlanish uchun qulay o‘quv muhitini yaratishda qiynalishi mumkin.

Standartlashtirilgan testlarga haddan tashqari e‘tibor berish: Standartlashtirilgan test va qat‘iy o‘quv rejalariga ustun e‘tibor tanqidiy fikrlash va ijodiy ifodadan ko‘ra eslab o‘rganishni birinchi o‘ringa qo‘yishi mumkin. Bu iqtidorli bolalarning tabiiy qiziquvchanligi va topqirligini bo‘g‘ib qo‘yishi mumkin.

Yaxshilash strategiyalari:

Ushbu muammolarni hal qilish va iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodiy faoliyatni rivojlantirish bo‘yicha hamkorlik mexanizmini takomillashtirish uchun bir nechta strategiyalarni amalga oshirish mumkin:

- Erta aniqlash va tabaqalashtirilgan ko‘rsatma: Iqtidorli talabalarni turli xil iste’dod sohalarida tanib olish uchun mustahkam aniqlash tartib-qoidalarini o‘rnatish juda muhimdir. Aniqlangandan so‘ng, tabaqalashtirilgan ta‘lim strategiyalarini amalga oshirish iqtidorli bolalarning ta‘lim ehtiyojlarini etarli darajada qondirishni ta‘minlaydi.
- Boyitish dasturlari va darsdan tashqari mashg‘ulotlar: Iqtidorli o‘quvchilarning qiziqishlari va iste’dodlariga moslashtirilgan boyitish dasturlari, to‘garaklar va sinfdan tashqari mashg‘ulotlarni joriy etish ijodiy izlanish va hamkorlik uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin.
- O‘qituvchilarni tayyorlash va malakasini oshirish: Iqtidorli o‘quvchilarning ehtiyojlarini tushunish va samarali o‘qitish strategiyalarini amalga oshirishga qaratilgan o‘qituvchilarni tayyorlash dasturlariga sarmoya kiritish juda muhimdir. O‘qituvchilarni ijodiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash uchun vositalar va bilimlar bilan jihozlash iqtidorli bolalarning ta‘lim natijalariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.
- Moslashuvchan o‘quv rejasi va loyihaga asoslangan ta‘lim: Moslashuvchan o‘quv rejalari va loyihaga asoslangan ta‘lim yondashuvlarini o‘z ichiga olish sinfdan ko‘proq avtonomiya va ijodkorlikni ta‘minlaydi. So‘rovga asoslangan ta‘lim va ochiq loyihalarni rag‘batlantirish iqtidorli o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodiy fikrlashni rivojlantirishi mumkin.
- Tashqi manbalar bilan hamkorlik: turli sohalaridagi tashqi tashkilotlar, murabbiylar va mutaxassislar bilan hamkorlik qilish iqtidorli bolalarga real loyihalar va tajribalarda ishtirok etishlari uchun qimmatli imkoniyatlar yaratishi mumkin. Soha mutaxassislari, madaniyat muassasalari va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish o‘quv muhitini boyitib, iqtidorli talabalarni turli istiqbol va imkoniyatlar bilan tanishtirishi mumkin.

Xulosa

Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodiy faoliyatni rivojlantirish bo‘yicha hamkorlik mexanizmini takomillashtirish ko‘p qirrali ish bo‘lib, jamoaviy sa‘y-harakatlar va tirishqoqlikni talab etadi. Iqtidorli o‘quvchilarning noyob iste’dodi va salohiyatini tan olish va ularning ijodiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha maqsadli strategiyalarni amalga oshirish orqali biz har bir bola rivojlanishi va o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarishi mumkin bo‘lgan inklyuziv ta‘lim muhitini yaratishimiz mumkin. O‘qituvchilar, ma’murlar, siyosatchilar va keng jamoatchilik o‘rtasidagi hamkorlik orqali biz umumiy o‘rta ta‘lim maktablaridagi iqtidorli bolalar uchun yanada adolatli, boyitilgan va kengaytirilgan ta‘lim tajribasiga yo‘l ochishimiz mumkin.

Xulosa qilib aytganda, umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida iqtidorli bolalar o‘rtasida ijodiy faoliyatni rivojlantirish bo‘yicha hamkorlik mexanizmini kuchaytirish zarurligi inkor etilmaydi. Mavjud ta‘lim manzarasini har tomonlama o‘rganish orqali biz iqtidorli o‘quvchilarning har tomonlama o‘sishiga to‘sqinlik qiladigan asosiy muammolarni aniqladik. Cheklangan resurslar va o‘qituvchilarni tayyorlashdagi kamchiliklardan tortib standartlashtirilgan testlarga e‘tibor qaratishgacha turli omillar sinfdan ijodkorlik va innovatsiyalarni rivojlantirishga to‘sqinlik qiladi.

Biroq, bu qiyinchiliklar orasida transformativ o‘zgarishlar uchun imkoniyatlar mavjud. Erta aniqlash, tabaqalashtirilgan o‘qitish, boyitish dasturlari va o‘qituvchilarni tayyorlash tashabbuslari kabi maqsadli strategiyalarni amalga oshirish orqali biz iqtidorli bolalarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishga imkon beruvchi qulay o‘quv muhitini yaratishimiz mumkin. Moslashuvchan

o‘quv rejaları, loyihaga asoslangan ta‘lim yondashuvlari va tashqi manbalar bilan hamkorlik ta‘lim tajribasini yanada boyitadi, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini va iqtidorli o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlikni rivojlantiradi.

Muhimi, ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun hamkorlik mexanizmini takomillashtirish pedagoglar, ma‘murlar, siyosatchilar va keng jamoatchilikning hamkorlikdagi sa‘y-harakatlarini talab qiladi. Birgalikda ishlash orqali biz to‘siqlarni bartaraf etishimiz, ijodkorlik va innovatsiya madaniyatini yuksaltirishimiz hamda har bir iqtidorli bolaning rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan qo‘llab-quvvatlash va imkoniyatlarni olishini ta‘minlashimiz mumkin.

Mohiyatan, iqtidorli bolalarning ijodiy rivojlanishiga sarmoya kiritish nafaqat ma‘naviy, balki porloq kelajakni barpo etishning strategik shartidir. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida ijodkorlik va innovatsiyalarni tarbiyalash orqali biz nafaqat yetakchilar, mutafakkirlar va muammolarni hal etuvchi kelajak avlodni shakllantiribgina qolmay, balki xilma-xillik, zukkolik va umrbod ta‘limni qadrlaydigan jamiyatni tarbiyalayapmiz. Ta‘lim sohasidagi yuksaklikka yo‘l ochar ekanmiz, keling, har bir bolaga o‘z potentsialini to‘liq ro‘yobga chiqarish va shu orqali cheksiz imkoniyatlar olamini ochishga intilmaylik

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tojiyeva, M. M. Q., & Abdullayev, A. A. U. (2021). The use of modern technologies in statistical data collection. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(12), 752-757.
2. Akhrorjon, A., & Zumradkhan, K. (2022). The impact and results of membership of the wto on the education system. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(5), 24-32.
3. Abdullaev, A. (2022). BOBUR VA BOBURIYLAR SULOLASINING JAHON SIVILIZATSIYASINING YANGILANISHIGA QO‘SHGAN HISSASI. *NEW RESEARCH ON THE WORKS OF ALISHER NAVOI AND ZAHIRUDDIN MUHAMMAD BABUR*, 1.
4. Keldiboyeva, Z. M. Q., & Abdullaev, A. A. O. G. L. (2022). Inklyuziv ta‘limga bo‘lgan ehtiyojlar va sabablar, inklyuziv ta‘limga jalb qilish. *Science and Education*, 3(11), 704-711.
5. Maxmudova Zilola. (2023). TALIM MUASSASI RAHBARLARIDA YUKSAK AXLOQIY SIFATLARI RIVOJLANTIRISH. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 1(2), 78–83. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/17>
6. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O‘QISHNI YETKAZIB OLIHGA QIYNALAYOTGAN O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.
7. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O‘QISH SAVODXONLIGINI O‘RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.